

A. Ko ha 'Epalahame: Ko e palofita 'o e fuakava

- ❖ Ko 'Epalahame 'a e fuofua tokotaha na'e ui ko ha "palofita" (Senesi 20:7). Na'e ui fakahangatonu ia 'e he 'Otua pea kole ange ke ne li'aki 'a e tauhi tamapua mo e anga'uli na'a ne 'akilotoa ia ke 'alu ki ha feitu'u ta'e'iloa (Senesi 12:1).
- ❖ Na'e ha'u fakataha mo e uiui'i ha ngaahi tala'ofa lahi. Te ne ma'u 'a e tapuaki 'a e 'Otua, 'e hakeaki'i ia, pea 'e a'u 'a e tapuaki kiate ia ki he "ngaahi famili kotoa pe 'o e mamani" (Senesi 12:2-3).
- ❖ Na'e anga fefe 'ene tali 'a e ui? "Na'e talangofua 'a 'Epalahame 'i he tui 'i he taimi na'e ui ai ia ke 'alu ki he potu te ne ma'u ko e tofi'a. Pea na'a ne 'alu atu, 'o 'ikai te ne 'ilo pe 'oku ne 'alu ki fe" (Hepelu 11:8).
- ❖ 'I he'ene hoko ko ha palofita, na'e 'ikai ui 'a 'Epalahame ke ne fanongonongo ha fakatamaki 'oku tu'unuku mai, ka ke fakaha 'a e 'Otua mo'oni pea ke fakaha 'a e tala'ofa 'o e fakamo'ui 'o fakafou 'i he Misaia.
- ❖ Lolotonga 'ene nofo 'i Kenani, na'e tu'o lahi 'a e fetaulaki 'a 'Epalahame mo e 'Otua, 'a ia na'a ne ma'u ai ha ngaahi popoaki kehekehe::
 - Na'e tala'ofa kiate ia 'i Sikemi 'e ma'u 'e hono hako 'a e fonua ko Kenani (Senesi 12:6-7)
 - 'I Peteli, na'e fakafo'ou 'e he 'Otua 'ene fuakava, 'o fakaha kiate ia 'e tatau hono hako mo e "efu 'o e kelekele" (Senesi 13:14-18)
 - Na'e fakapapau'i ange kiate ia 'i Mameli 'e tokolahi hono hako 'o hange ko e ngaahi fetu'u. "Na'e tui 'a 'Epalame ki he 'Eiki, pea na'a ne lau ia kiate ia ko e ma'oni'oni" (Senesi 15:1-6 NVI)
 - 'I he momeniti pe ko ia, na'e fai 'e he 'Otua ha fuakava mo 'Epalame, 'o fou atu 'i he lolotonga 'o e ngaahi feilaulau (Senesi 15:7-21)
 - Na'e liliu 'e he 'Otua hono hingoa mo e hingoa 'o Sela, pea fakapapau'i kiate ia ko hono hako ko e foha ia 'o Sela (Senesi 17:1-8, 15-16)
 - Na'e ha fakatu'asino 'a e 'Otua kia 'Epalahame, fakataha mo e ongo 'angelo, 'o fakaha kiate ia 'a e 'alo'i 'o 'Aisake (Senesi 18:1-2, 10)
 - Na'e kole 'e he 'Otua kia 'Epalahame ke ne feilaulau'i hono foha ko 'Aisake. 'I hono fai ha feilaulau fetongi, na'e fakaha kiate ia 'a e palani lahi 'o e huhu'i (Senesi 22:1-3, 9-13).

B. 'Ilaisia: Ko e palofita 'o hono toe fakafoki mai 'o e ongoongolelei

- ❖ Na'e taki 'e 'Ehapi mo Sisipeli 'a e pule'anga 'Isileli ki ha he mei he mo'oni. Ko e tokosi'i pe na'a nau tauhi ki he 'Otua; ko e toenga na'a nau hu kia Peali, 'Asela mo e ngaahi 'otua kehe. 'I he tu'unga ko ia, na'e ui 'e he 'Otua 'a e palofita ko 'Ilaisia ke toe fakafoki mai hono va fetu'utaki mo e kakai fili (1 Ngaahi Tu'i 17:1).
- ❖ Hili ha ngaahi ta'u lahi 'o e la'ala'aa, na'e ui 'e 'Ilaisia 'a 'Isileli ki he Mo'unga Kameli ke poupou'i kinautolu ke nau foki ki he 'Otua, ka na'e 'ikai ke nau tali (1 Ngaahi Tu'i 18:21). Na'e fie ma'u ha mana ke nau 'ilo'i 'a e 'Otua mo'oni (1 Ngaahi Tu'i 18:30-39).
- ❖ Ko e popoaki 'a e palofita ko 'Ilaisia—ke li'aki 'a e tauhi tamapua pea tafoki ki he 'Otua—'e toe fanongonongo ia 'i he malohi kimu'a 'i he Ha'ele 'Angaua Mai. Ko 'ene tefito'i taumu'a: ke toe fakafoki mai 'a e 'olita fakafamili (Malakai 4:5-6).
- ❖ 'E toe fakafoki mai 'a e lotu ki he siasi, ngaahi kolo mo e ngaahi pule'anga 'o fakafou 'i he famili. Ko hai te ne fakahoko 'a e ngaue ni? Ko koe mo au 'a e 'Ilaisia 'oku fie ma'u 'e he sosaieti he 'aho ni.

C. 'Isaia: Ko e palofita fakamisaia

- ❖ Na'e ui 'a 'Isaia ke kole ki he kakai ke nau fakahaa'i 'enau angahala pea tali 'a e fakamolemole 'a e 'Otua ('Isaia 1:18).
- ❖ 'I he pekia 'a e Tu'i ko 'Usaia, na'e ma'u 'e 'Isaia ha me'a-ha-mai faka'ofa'ofa te ne manatu'i 'i he kotoa 'o 'ene ngaue: Na'e 'i hono Temipale ma'oni'oni 'a e 'Otua, pea lolotonga e ngalulululu 'a e ngaahi pou matapaa, na'e tetetete 'a e lotu 'o e palofita koe'uhi ko 'ene ta'efe'unga ('Isaia 6:1-5).
- ❖ 'I he'ene fakamolemole'i, na'a ne lava 'o talaki ta'e manavahe 'a e popoaki 'a e 'Otua: "Ko au 'eni, fekau'i au" ('Isaia 6:6-8).
- ❖ Na'e 'ikai ngata pe 'i he'ene ngaue fuoloa 'a e ui ke fakatomala, ka na'a ne talaki tautautefito 'a e ngaue 'a Sisu, ko e Misaia.
 - 'Oku 'ikai ha ofo, 'oku ui 'a e tohi 'a 'Isaia ko e "proto-gospel" ('a ia, ko e Kosipeli kimu'a 'i he Ongongolelei).
- ❖ 'Oku 'i he vahe 53 'o 'Isaia ha fakamatala fakaikiiki 'o e palani 'o e huhu'i na'e fakahoko 'e Sisu:
 - Na'e 'ikai fakatu'asino 'ene tautapa, ka na'e fakalaumalie (v. 2)
 - Na'e fehi'anekina'i, maumau'i, mo li'aki ia (v. 3)
 - Neongo na'a ne fakamo'ui 'a e kakai, ka na'e 'ikai te nau tali ia (v. 4)
 - 'I he'ene pekia 'i he kolosi 'oku ne 'omi kiate kitautolu 'a e fakamo'ui (v. 5)
 - Na'e hilifaki 'e he 'Otua 'etau ngaahi angahala kotoa pe kiate ia (v. 6)
 - Na'e 'ikai ke ne malu'i ia 'i he 'ao 'o hono kau tukuaki'i (v. 7)
 - Na'e fakamaau'i ia pea tautea mate (v. 8)
 - Na'e tanu ia fakataha mo e koloa'ia (v. 9a)
 - Na'e 'ikai ke ne faiangahala (v. 9b)

- Na'a ne toe tu'u hili 'ene pekia fakalelei (v. 10)
- 'E 'i ai e 'aho te ne nofo ai mo kinautolu kuo ne huhu'i (v. 11)
- Lolotonga ia, taukapo ma'atautolu v. 12)

Taniela: Ko e palofita 'o e kaha'u

- ❖ Talu mei he kamata'anga, na'e 'iloa 'a Taniela 'i he'ene faivelenga. Na'a ne faitotonu 'i he'ene kai (Tani. 1:8); na'a ne faitotonu 'i hono fakalangilangi 'i 'o e 'Otua (Tani. 2:27-30); na'a ne faitotonu 'i hono kikite 'i 'a e kovi kia Nepukanesa (Tani. 4:19); na'a ne faitotonu 'i hono fakahalaia 'i 'a e angahala 'a Pelesasa (Tani. 5:22-23); na'a ne faivelenga 'i he'ene mo'ui lotu (Tani. 6:10).
- ❖ Makehe mei he popoaki na'a ne fai 'aki 'ene mo'ui, na'e ui ia ke ne fanongonongo 'a e tupu mo e to 'a e ngaahi pule'anga lalahi 'o e mamani: Papilone, Peasia, Kalisi, Loma mo 'Iulope (Dn. 2, 7-12).
- ❖ 'I he tuifio mo e ngaahi kikite 'o e ngaahi pule'anga, na'e fakaha 'e Taniela 'a e Fakamaau (Taniela 7:9-10) pea mo e taimi totonu 'o e 'uluaki ha'ele mai 'a Sisu (Taniela 9:24-27).
- ❖ 'Oku tokoni 'i kitautolu 'e he'ene ngaahi kikite he 'aho ni ke talaki 'a hono fakahoko 'o e konga 'oku te'eki ke fakahoko: ko e a'u mai 'a e Pule'anga 'o e 'Otua (Taniela 2:44; 7:27).

D. Sione Papitaiso: Ko e palofita fakamu'omu'a

- ❖ Hange ko e kau palofita kehe—hange ko Samuela pe Selemaia—na'e vahe 'i 'a Sione kimu'a pea toki fa'ele'i. Na'e ui ia ke ne fai 'a e ngaue 'a 'Ilaisiaa, ko e fakamelomelo 'o e Misaia (Luke 1:13-17).
- ❖ Na'e hanga 'e he'ene mo'ui fefeka, mo 'ene fakapapau 'i 'i hono talaki 'o e angahala mo e kole fakavavevave ke fakatomala, 'o taki ai 'a e tokolahi ke papitaiso (Ma'ake 1:4-6). Na'e faka'ilonga 'i 'e he'ene ngaue fakafaifekau ha liliu 'i 'Isileli 'a ia na'e lava pe 'e he tevolo 'o fakafepaki'i, 'o tupu ai 'a e mate 'a e palofita (Luke 9:9).
- ❖ Ko e ngaue 'a Sione ('a ia ko e ngaue foki ia 'a 'Ilaisiaa) ko 'etau ngaue ia he taimi ni. 'Oku ui kitautolu ke tau teuteu ki he ha'ele mai 'a Sisu 'aki hono malanga ki he ongoongolelei kotoa 'o e fakatomala mo e fakamo'ui 'i he pekia fakalelei 'a Sisuu.
- ❖ 'Oku 'ikai ko ha mohenga lose. 'Oku fie ma'u ki ai 'a e angatonu, loto fakapapau, mo e mateaki. 'Oku 'ikai fakapapau 'i 'a e malu, ka 'oku 'atautolu 'a e mo'ui ta'engata, pea mo kinautolu 'oku nau tali 'a e popoaki he 'aho ni).

FAKAMATALA FAKALAHU: KO E UIUI 'I FAKAPALOFITA 'O ELLEN G. WHITE.

Na'e fuofua mamata 'a Ellen Gould Harmon 'i Tisema 1844, 'i hono ta'u 17.

Na'e faka'uhinga 'i 'e Viliami Mila 'a e kikite 'o e Taniela 8:14 'o pehe na'e toe ha'ele mai 'a Sisu 'i he 1843. Kimui ange ai, na'e fokotu'u 'a e 'aho 22 'o 'Okatopa 1844. Ka na'e 'ikai ha'u 'a Sisu.

'I he tukunga ko ia, na'e fakaha kia 'Eleni ha hala mei he mamani ko 'eni ki he Selusalema fakalangi, pea na'e fononga 'a e kau tui 'Adventist ki he Kolo Ma'oni'oni, 'o tataki 'e Sisuu. Kapau na'a nau sio fakamama'u kia Sisu, na'a nau laka atu 'i he hala. Kapau na'a nau sio kehe, na'a nau to mei ai.

'I he visone ko 'eni, na'e fakapapau 'i ai 'e he 'Otua ki he kakai tui 'oku nau 'i he hala totonu. Neongo na'e tui 'a e tokosi 'i kia 'Eleni 'i he kamata'anga, ka na'e faifai pe pea tali ia ko ha palofita. Na'e fakalotolahi 'i mo tataki 'e he'ene ngaahi popoaki 'a e kakai 'Adventist mei hono kamata'anga, pea 'oku nau hokohoko atu ai pe he 'aho ni.